Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre Eğitim Alan Dersi Öğretim Elemanlarının Liderlik Düzeyleri*

Hülya Kasapoğlu**

Makale Geliş Tarihi:22/12/2016 *Makale Kabul Tarihi:20/10/2017*

Öz

Toplumsal gelişimin öncüsü konumundaki eğitim örgütlerinde, en önemli faktörlerden biri öğretmenlerdir. Öğretmenlerin yetiştirilme süreci, okullardaki eğitim etkinliklerinin kalitesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu sürecin doğru bir şekilde amacına ulaşması için öğretmen yetiştiren öğretim elemanlarının, öğretmen adaylarını kişisel ve mesleki yönden çok iyi yetiştirecek düzeyde bilgi ve beceriye, bilimsel yaklaşıma ve kişisel liderlik donanımlarına sahip olması gerektiği söylenebilir. Araştırmada, öğretmenleri liderlik yeteneklerine sahip bireyler olarak yetiştirme görevini üstlenen eğitim alan dersi öğretim elemanlarının, liderlik düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla alan derslerini fen edebiyat fakültesinde tamamlayan Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi ortaöğretim matematik, fizik, kimya, biyoloji öğretmenliği bölümü 145 öğretmen adayına, "liderlik uygulamaları ölçeği" kullanılarak, eğitim alan dersi öğretim elemanlarının liderlik düzeyleri hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Araştırma sonucunda, öğretim elemanlarının liderlik düzeylerine ilişkin görüşlerin "çoğu zaman" düzeyinde olduğu ve öğretmen adaylarının cinsiyetine ve anabilim dallarına göre görüşler arasında farklılık olmadığı görülmüştür.

***Anahtar Kelimeler**: Eğitim fakültesi, liderlik, öğretim elemanı*

Views of Teacher Candidates on Leadership Levels of Course Instructors in a Faculty of Education

Abstract

In educational organizations, the teachers are, without doubt, the most important factors playing the role of pioneers of an improving community. The process in which teachers are trained plays a major role in terms of the quality of activities in the schools. It can be said that in order for this phase to reach its goal in the best way, the instructors who train the teachers need to be equipped with the needed information, skills, scientific approach and personal leadership. In this research, leadership levels of the instructor, who take the role of training the teachers as individuals who already have the leadership skills needed, are determined. For this aim, teacher candidates (145 in number) who completed their major area courses in the department of Science/Literature Faculty in Black Sea Technical University/Fatih Education Faculty and who are in the departments of secondary school mathematics, chemistry, physics, biology teaching have been asked for their opinions about the sufficiency of their instructors' Leadership Level using "Leadership Practices Scale". After the research, it is found out that the leadership levels of instructors were "high most of the time" according to the teacher candidates' personal views and there were no differences in their opinions based on the gender and departments.

***Keywords:** Faculty of education, leadership, teaching staff*

* Bu çalışma 6. Eğitim Araştırmaları Kongresinde sunulan sözlü bildirinin geliştirilmiş halidir.

**Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Trabzon, Türkiye, hulyak@ktu.edu.tr

Giriş

Öğrenci başarısında en önemli etkenlerden biri öğretmen niteliğidir. Öğretmenin eğitim yeterliliği, sahip olduğu yetenek ve deneyimi öğrenci başarısında diğer faktörlerden daha etkilidir. Öğretmenin uygun öğretim metotlarını uygulaması, alan bilgisi, öğrencilerin öğrenme yollarını anlaması öğrenci başarısına dönüşmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin hizmet öncesinde çok iyi yetişmeleri ve kariyerleri boyunca bilgi ve becerilerini sürekli geliştirmeye dönük davranmaları önemlidir (Yıldırım, Ünal ve Çelik, 2011). Öğretmenler, bulundukları okulda birer modeldir ve tutum ve davranışlarıyla birçok değer ve erdemi de öğrencilerine işlerler. Olumlu değerler sistemine sahip bireyler yetiştirmek için olumlu model olmak öğretmenin önemli bir sorumluluğudur (Güven., Bulut, Calp, Süntar, ve Şahin, 2008). Öğrencilerine olumlu rol modeli olan, liderlik vasıflarına sahip öğretmenlerin yetiştirilmesi konusunda en fazla beklentinin ise, pedagojik donanımı gerçekleştiren eğitim fakültesi öğretim elamanlarına yönelik olduğu söylenebilir.

Rozov'a göre (2004) öğretmen niteliğine ilişkin beklentinin toplumsal açıdan bakıldığında yüksek olduğu söylenebilir, öğretmen eğitiminde pedagojik formasyonun kalitesi, öğretmen niteliğini arttıracak en iyi yollardan biridir (Akt. Kumral, 2009). Öğretmenlerin liderlik rollerini gerçekten özümseyerek, günlük hayatlarının bir parçası olarak kullanmaları bekleniyorsa, öğretmen adaylarının yetiştirildiği fakülteleri gözden geçirmek önem taşıyor denilebilir. Çapri ve Çelikkaleli'e göre (2008) öğretmen adaylarının mesleki yeterliliklere sahip, öğretmenlik mesleğinin öneminin farkında, mesleğe ilişkin olumlu tutum kazanmış bir öğretmen olarak yetişmelerinde fakülteler oldukça önemli bir role sahiptir. Troen ve Boles (1997) öğretmen yetiştiren fakültelerin öğretmen adaylarına kazandırması gereken becerilere ilişkin sorumluluğunun üzerinde durmuş ve öğretmen yetiştiren fakültelerin, öğretmen liderliğinin önemini kavraması gerektiğini, öğretmen liderliği becerilerinin öğretmen eğitiminde vazgeçilmez bir olgu olarak öğretilmesine olan inancın güçlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Öğretmen adaylarının okul yılları süresince ve üniversite eğitimleri boyunca karşılaştıkları eğitimciler, bu süreçte yaşadıkları deneyim ve birikimler ileride kendi öğretmenliklerinde uygulayacakları etkili öğretmenin tutum ve davranışlarını belirlemede güvenilir bir kaynak oluşturur (Baki ve Gökçek, 2007). Öğrenci ve öğretim elemanı arasındaki sınıf içi ve dışı ilişkiler, öğrencilerin bireysel, sosyal ve entelektüel gelişimi, gibi konularda önemli bir rol oynamaktadır (Delaney, 2008; Pascaralla & Terenzini, 2005). Öğrenciler, öğretim elamanlarıyla görüşebilmeleri, onlardan danışmanlık alabilmeleri halinde kariyer hedeflerine daha fazla odaklanarak düşünebildiklerini, eğitim yaşantılarına ilişkin daha fazla olumlu fikre sahip olabildiklerini ve entelektüel gelişimleriyle ilgili kazanımlar elde ettiklerini ifade etmektedir (Clark, Walker, & Keith, 2002).

Öğretim elemanlarının sahip olması beklenen öğreticilik nitelikleri genel olarak, konu alanı, öğrenci gelişimi, öğretimi planlama, öğretim strateji ve yöntemleri konularını kapsayacak biçimde sınıflandırılabilir. Öğretim elemanı alanına hâkim olmalı; alanı ile ilgili etkinlikleri izlemeli, buradan elde ettiği bilgi ve becerileri kendini yenilemede kullanabilmelidir. Öğrenci gelişimi boyutunda; öğrenciyi tanıma becerisine sahip olmalı bireysel farklılıkları görebilmeli, öğrenci gelişimi ile öğrenmesi arasında bağ kurabilmeli, öğrenciyi güdüleyici etkinliklerde bulunabilmeli, öğrencinin sorunlarının çözülmesinde yardımcı olabilmelidir. Öğretimi planlama boyutunda; ders etkinliğini nasıl planlayacağını bilmeli, planlarını olası durumlara karşı esnek tutabilmelidir. Eğitim öğretim araçlarından yeterince yararlanmalıdır. Öğretim stratejileri boyutunda öğretim elemanı, öğreteceği konunun özelliklerine göre öğretim yöntem ve tekniklerini kullanabilmeli, eğitim ortamını daha verimli duruma getirmek için kendine özgü taktikler geliştirebilmeli ve bilgi iletişim teknolojisinden yararlanabilmelidir. Ayrıca, ders sırasında etkili ve akıcı bir konuşmaya sahip olmalı, zamanı, araç-gereçleri ve teknolojiyi etkili bir biçimde kullanabilmeli, jest, mimik ve vücut hareketlerinde ölçülü olabilmelidir. Öğretim elemanı için çizilen bu profil, aynı zamanda öğretmenlerde bulunması gerekli özelliklerdir. Bu özelliklere sahip öğretim elemanı, yetiştireceği öğretmen adaylarında da bu özelliklerin gelişmesine katkıda bulunacak ve aynı zamanda iyi bir rol örneği olacaktır (Karakütük, Tunç, Özdem ve Bülbül, 2008).

Lider öğretmenler, meslektaşlarına özgün geribildirimler vererek ve yeteneklerini meslektaşlarının önünde sergileyerek onlara model olurlar ve mesleki gelişimlerine katkıda bulunurlar. Bundan dolayı meslektaşlarını kariyerleri boyunca etkili bir öğrenme sürecine girmeye hazırlamak için lider öğretmenlerin bireyselcilikten öteye geçip, meslektaşlık ruhunu kuvvetlendirecek ve eğitim uygulamalarında diğer meslektaşlarıyla takım ruhu içinde çalışmaları için onlara yol gösterecek donanımda olmaları gerekir (Katzenmeyer & Moller, 2013).

Model, ortak yaşam alanlarında davranışları ve çeşitli özellikleri diğerlerince örnek alınan kişidir. Öğrenciler, öğretmenlerin söylediklerinden daha fazla onların uygulamaları ve somutlaşan davranışlarını gözlemleyerek değişir, gelişir (Kılıç, Kaya, Yıldırım ve Genç, 2004). Eğitim alan dersi öğretim elamanlarının, eğitim-öğretim sürecinde yer alacak öğretmenleri yetiştirme görevinden dolayı liderlik becerilerine sahip olmaları ve öğretmen adaylarında fark yaratabilecek, liderlik gelişimlerini sağlayabilecek bir rol modeli olmaları önem taşımaktadır. Sadece öğretmek değil aynı zamanda liderlik etmenin önemine inanan öğretmen liderler kendilerinin yanı sıra diğer öğretmenlerin gelişimine olanak sağlarlar. Eğitim fakültelerinde özellikle eğitim alan dersi öğretim elemanlarının, öğretmen adaylarına bilgiyi üretme ve sağlama, konuya ve öğrencilerin düzeyine uygun öğretme yöntem ve stratejileri kullanma, öğrenmeyi kolaylaştırma, sınıfta demokratik ve düzenli bir çevre yaratma, etkili iletişim becerileri geliştirme, kendini sürekli yenileme, okulun işlevlerini, mesleğin sorumluluklarını anlama konusunda rol modeli olacak bir yaklaşıma sahip olmaları gerekir.

Akademisyenlerin eğitim öğretim anlamında performanslarını güçlendirmek için doğru araç ve yöntemler kullanılarak ölçüm yapılması, kaliteyi değerlendirmede tek bilgi kaynağı olmamakla birlikte yararlı bilgiler sağlar. Çünkü ölçemediğimizi yönetmemiz ve iyileştirmemiz zor olabilir (Işığıçok, 2004; Penny, 2003). Öğretim elemanlarının sınıf içindeki etkililiklerinin ölçülmesinde çeşitli boyutlar dikkate alınmaktadır. Bu boyutlar, öğretim elemanının derse hazırlıklı gelmesi, dinamik bir şekilde dersi işlemesi, öğrenciyi merkeze alan öğretim tekniklerini kullanması ve öğrenciyi motive edici unsur olan "güvenilirlik", öğrencilerin coşkulu davranışlarını ve aktif olmalarını kapsayan "karşılık verebilirlik", öğrenciyle ilişkilerinde tutarlı, açık fikirli, güvenilir ve esnek olmalarını kapsayan "güvence"; öğrencilerini birey olarak önemseme ve onlara kendilerini değerli hissettirme davranışlarını kapsayan "empati" ve derse getirdiği yenilik ve katkılar ile yaratıcı davranışları da kapsayan "anlamlılık" boyutlarıdır (Emanuel & Adams, 2006).

Öğrencilerin eğitim sürecinden neler beklediklerini anlamak, bu sürece ilişkin memnuniyetlerini sağlamada ve değerlendirmede önemli olmaktadır. Bu araştırmanın eğitim hizmetlerinin alıcısı konumundaki öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda, eğitim alan dersi öğretim elemanlarının liderlik düzeyleri hakkında bilgi vermesinin akademisyenlerin yeterliliklerini güçlendirme konusunda ve eğitimde kalite çalışmalarına destek olması noktasında katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu araştırmanın öğretmen yetiştiren kurumlarda ders veren ve eğitimcilerin eğiticileri olan öğretim elemanları açısından, kendine ilişkin farkındalık ve davranışlarının öğretmen adaylarının bakış açısıyla nasıl değerlendirildiğine ilişkin bir anlayış oluşturması noktasında önemli olduğu söylenebilir. Araştırma da eğitim alan dersi öğretim elemanlarının liderlik becerilerini daha iyi değerlendirebilmeleri açısından, alan derslerini merkez kampüste, eğitim alan derslerini eğitim fakültesinde alan OFMAE bölümünde okuyan öğretmen adaylarının görüşleri alınmıştır.

Çalışmada öğretmenleri liderlik yeteneklerine sahip bireyler olarak yetiştirme görevi üstlenen eğitim alan dersi öğretim elemanlarının sahip oldukları liderlik düzeyleri, öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu temel amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır.

1. Öğretmen adaylarının görüşlerine göre eğitim alan dersi öğretim elemanlarının liderlik becerileri ne düzeydedir?
2. Öğretmen adaylarının eğitim alan dersi öğretim elemanlarının liderlik becerileri hakkındaki görüşleri cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
3. Öğretmen adaylarının eğitim alan dersi öğretim elemanlarının liderlik becerileri hakkındaki görüşleri anabilim dallarına göre farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Tarama modelindeki araştırmalarda mevcut bir durum var olduğu biçimiyle ortaya konmaya çalışılır (Karasar, 2009).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini eğitim öğretim yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesinde öğrenim gören Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Bölümünden (OFMAE) öğretmen adayları oluşturmaktadır. OFMAE bölümü öğretmen adayları alan derslerini merkez kampüste bölüm öğretim elemanlarından, eğitim alan derslerini ise eğitim fakültesinde eğitim alan dersi öğretim elamanlarından aldıkları için araştırma kapsamında daha ayırıcı bir değerlendirme yapabilecekleri düşünülmüştür. Araştırmanın örneklemini evren kapsamında basit seçkisiz örnekleme yöntemine göre araştırmaya katılan ortaöğretim matematik, fizik, kimya, biyoloji öğretmenliği anabilim dalı 3. ve 4. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleminde 89 kız (%61.4) ve 56 erkek (%38.6) öğretmen adayı bulunmaktadır. Araştırmanın verileri, biyoloji anabilim dalından 35 katılımcı (%24.1), kimya anabilim dalından 28 (%19.3), matematik anabilim dalından 54 (%37.2), fizik anabilim dalından 28 (%19.3) olmak üzere toplam 145 katılımcıdan toplanmıştır.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak Yavuz (2010) tarafından geliştirilen «Liderlik Uygulamaları Ölçeği» kullanılmıştır. Ölçeği kullanmak için gerekli izin e-posta yoluyla alınmıştır. Veri toplama aracı her bir öğretmen adayı ile tek tek iletişim kurularak yüz yüze uygulanmıştır. Ölçek 5'li Likert tipindedir. Ölçeğin Yavuz (2010) tarafından hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.98'dır. Bu çalışmada Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı yeniden hesaplanmış ve 0.96 olarak bulunmuştur. Bu ölçeğe ayrıca kişisel bilgi formu eklenmiştir. Kişisel bilgi formunda öğretmen adaylarının cinsiyetleri ve öğrenim gördükleri anabilim dallarına yönelik sorular bulunmaktadır.

Verilerin Analizi

Toplanan veriler öncelikle bilgisayar paket programına (SPSS 16-Statistical Program for Social Sciences) girilerek, istatistiksel işlemlere tabi tutulmuştur. Verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiş (-.681 ve .034) mod medyan ve aritmetik ortalama değerlerinin birbirine yakın olduğu gözlenmiştir. Bu nedenle istatistikler normal dağılım gözetilerek yapılmıştır. Verilerin analizinde aritmetik ortalama, standart sapma, ANOVA, bağımsız t testi kullanılmıştır. Değişken sayısının iki olduğu durumlarda ortalamalar arasındaki fark t-testi ile değişken sayısının ikiden

fazla olduğu durumlarda ise varyans analizi ile test edilmiştir. Yapılan yorumlarda aritmetik ortalamalardan yararlanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir. Veri toplama aracında yer alan ifadeler için "hiçbir zaman (1)", "nadiren (2)", "bazen (3)", "çoğu zaman (4)" ve "her zaman (5)" dereceleri kullanılmıştır. Aritmetik ortalamalar yorumlanırken 1.00-1.80 arasındaki değerler "Hiçbir zaman", 1.81-2.60 arasındaki değerlerin "nadiren", 2.61-3.40 arasındaki değerlerin "bazen", 3.41-4.20 "çoğu zaman" ve 4.21-5.00 "her zaman" derecesinde gerçekleştiği kabul edilmiştir. Düzeylerin yer aldığı bu aralıklar, seçeneklere verilen en düşük değer olan 1 ile en yüksek değer olan 5 arasındaki seri genişliğinin seçenek (düzey) sayısına bölünmesi ile elde edilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Bu kısımda araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1.
Eğitim Alan Dersi Öğretim Elemanlarının Liderlik Düzeyine İlişkin Görüşler

Maddeler	**N**	$\bar{X}$	**ss**
1.Başkalarından beklediklerini kendisi de yaparak bir model oluşturur.	145	3.76	.937
2.Enerji ve zamanı insanların üzerinde uzlaştığı konulara harcar.	145	3.73	.819
3.Yükümlülüklerini ve vaatlerini mükemmel bir şekilde yerine getirir.	145	3.66	.860
4.Ulaşmayı istediğimiz vizyonumuzu şekillendirir.	145	3.99	.920
5.Ulaşılabilir amaçları belirler, somut planlar yapar, üzerinde çalıştığımız program ve projeler için ölçülebilir hedefler ortaya koyar.	145	3.76	.874
6.Liderlik ilkeleri açıktır.	145	3.96	.964
7.Ortak değerlere bağlanma konusunda örnek olan insanları herkesin önünde açıkça takdir eder.	145	3.79	1.049
8.Başarıyı kutlamanın yollarını bulur.	145	3.72	.991
9.Sınıfı geliştirmek için ortak değerler etrafında uzlaşma sağlar.	145	3.84	.991
10.Davranışlarının insanları nasıl etkilediği ile ilgili geri bildirimler alır.	145	3.77	.963
11.Zihnimizde gelecekte ulaşmak istediğimiz noktanın heyecan verici bir resmini şekillendirir.	145	4.01	1.007
12.İnsanların ortak görüşünün desteğini alarak uzun dönemli çalışmalar içerisine girebilir.	145	3.51	1.042
13.Yeteneklerini test etmek için fırsatlar arar.	145	3.50	1.080
14.Gelecekteki gelişmelerin bugünkü çalışmalarımızı nasıl etkileyeceği ile ilgili konuşur.	145	3.94	.985
15.İşlerimizi geliştirmenin yeni yollarını bulmak için okul dışında arayış içindedir.	145	3.23	1.280
16.İnsanların çalışmalarında değişiklikler ve yenilikler yapabilme yeteneğini test eder.	145	3.51	1.091
17.Bizlerle gelecekle ilgili hayal ettiklerini paylaşır.	145	3.79	1.191
18.İşini iyi yapan insanları takdir eder.	145	4.06	.907
19.İnsanları, başarıları ve katkıları için ödüllendirir.	145	3.36	1.235
20.Takım üyelerini katkılarından dolayı destekler ve takdir eder.	145	3.55	1.105
21.Öğrenciler arasında işbirliğini geliştirir.	145	3.62	1.106
22.İnsanların yeteneklerine olan güvenini söylemeye önem verir.	145	3.77	1.098
23.İnsanlara değer verir ve saygı duyar.	145	4.14	.976
24.İnsanların kendilerini geliştirmelerini ve yeni beceriler edinmelerini destekler.	145	3.74	1.098

25.İşlerini nasıl yapacakları konusunda insanları özgür bırakır.	145	3.66	1.015
26.Çalışmalarımızın önemini ve amacını samimi bir şekilde açıklar.	145	3.80	1.004
27.İnsanları kendi kararlarını verebilmeleri için destekler.	145	3.96	1.003
28.Başarısızlık söz konusu olsa bile risk almaktan çekinmez.	145	3.55	1.172
29.Farklı bir bakış açısına sahip fikirleri dinleme konusunda isteklidir.	145	4.04	.957
30.Başarısızlıkları da öğrenme fırsatı olarak değerlendirir.	145	3.78	1.187

Tablo 1 incelendiğinde, eğitim alan dersi öğretim elemanlarının liderlik düzeylerine ilişkin, başkalarından beklediklerini kendisi de yaparak bir model oluşturma ($\bar{x}$ = 3.76), enerji ve zamanı insanların üzerinde uzlaştığı konulara harcama ($\bar{x}$ = 3.73), yükümlülüklerini ve vaatlerini mükemmel bir şekilde yerine getirme ($\bar{x}$ = 3.66), ulaşmayı istediğimiz vizyonumuzu şekillendirme ($\bar{x}$ = 3.99), ulaşılabilir amaçları belirleyip, ölçülebilir hedefler ortaya koyma ($\bar{x}$ = 3.76), açık liderlik ilkeleri belirleme ($\bar{x}$ = 3.96), ortak değerlere bağlanma konusunda örnek olan insanları herkesin önünde açıkça takdir etme ($\bar{x}$ = 3.79), başarıyı kutlamanın yollarını bulma ($\bar{x}$ = 3.72), sınıfı geliştirmek için ortak değerler etrafında uzlaşma sağlama ($\bar{x}$ = 3.84), davranışlarının insanları nasıl etkilediği ile ilgili geri bildirimler alma ($\bar{x}$ = 3.77), zihnimizde gelecekte ulaşmak istediğimiz noktanın heyecan verici bir resmini şekillendirme ($\bar{x}$ = 4.01), insanların ortak görüşünün desteğini alarak uzun dönemli çalışmalar içerisine girebilme ($\bar{x}$ = 3.51), yeteneklerini test etmek için fırsatlar arama ($\bar{x}$ = 3.50), gelecekteki gelişmelerin bugünkü çalışmalarımızı nasıl etkileyeceği ile ilgili konuşma ($\bar{x}$ = 3.94), insanların çalışmalarında değişiklikler ve yenilikler yapabilme yeteneğini test etme ($\bar{x}$ = 3.51), gelecekle ilgili hayal ettiklerini paylaşma ($\bar{x}$ = 3.79), işini iyi yapan insanları takdir etme ($\bar{x}$ = 4.06), takım üyelerini katkılarından dolayı destekleme ve takdir etme ($\bar{x}$ = 3.55), öğrenciler arasında işbirliğini geliştirme ($\bar{x}$ = 3.62), insanların yeteneklerine olan güvenini söylemeye önem verme ($\bar{x}$ = 3.77), insanlara değer verme ve saygı duyma ($\bar{x}$ = 4.14), insanların kendilerini geliştirmelerini ve yeni beceriler edinmelerini destekleme ($\bar{x}$ = 3.74), işlerini nasıl yapacakları konusunda insanları özgür bırakma ($\bar{x}$ = 3.66), çalışmaların önemini ve amacını samimi bir şekilde açıklama ($\bar{x}$ = 3.80), insanları kendi kararlarını verebilmeleri için destekleme ($\bar{x}$ = 3.96), başarısızlık söz konusu olsa bile risk almaktan çekinmeme ($\bar{x}$ = 3.55), farklı fikirleri dinleme konusunda istekli olma ($\bar{x}$ = 4.04), başarısızlıkları da öğrenme fırsatı olarak değerlendirme ($\bar{x}$ = 3.78) davranışlarını içeren toplam 28 ifade için öğretmen adayları ($\bar{x}$ = 3.41- 4.20) aralığında yani "çoğu zaman" düzeyinde görüş bildirmiştir. Geriye kalan 2 maddeden "İşlerimizi geliştirmenin yeni yollarını bulmak için okul dışında arayış içindedir" ($\bar{x}$ = 3.23) ifadesini taşıyan 15. madde ve "insanları, başarıları ve katkıları için ödüllendirir" ($\bar{x}$ = 3.36) ifadesini taşıyan 19. maddenin «bazen» düzeyinde kaldığı gözlenmiştir. Öğretmen adaylarının 28 maddede öğretim üyelerinin liderlik düzeylerine ilişkin "çoğu zaman" şeklinde görüş bildirmesi, bu çalışmada öğretmen adaylarının eğitim alan dersi öğretim üyelerinin liderlik düzeylerini yüksek bulduğunu göstermektedir.

Tablo 2.
Eğitim Alan Dersi Öğretim Elemanlarının Liderlik Düzeylerine İlişkin Görüşlerin Anabilim Dallarına Göre Değerlendirilmesi

Varyans kaynakları	KT	Sd	KO	F	P
Gruplararası	76.857	64	1.201	1.126	.306
Grup içi (hata)	85.350	80	1.067		
Total	162.207	144			

Tablo 2 de öğretmen adaylarının eğitim alan dersi öğretim elemanlarının liderlik düzeylerine ilişkin görüşleri anabilim dallarına göre ANOVA testi ile değerlendirilmiştir. Sonuçta öğretmen adaylarının görüşlerinde anabilim dallarına göre herhangi bir fark olmadığı, "Sig." değerinin .306>0.05 olduğu görülmüştür. Verilerden yola çıkılarak tek yönlü varyans analizi için olan " %95 güvenle, grupların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur" ifadesi kullanılabilir. Bu tablodan öğretmen adaylarının eğitim alan dersi öğretim elemanlarının liderlik düzeylerine ilişkin görüşlerinin anabilim dallarına göre değişmediği görülmektedir.

Tablo 3.
Eğitim Alan Dersi Öğretim Elemanlarının Liderlik Düzeylerine İlişkin Görüşlerin Cinsiyete Göre Değerlendirilmesi

Grup	N	Ortalama	Stamdart sapma	t	df	p
Kadın	89	112.7865	21.14478	.162	143	.871
Erkek	56	112.1607	24.73479			

Tablo 3 de eğitim alan dersi öğretim elemanlarının liderlik düzeylerine ilişkin görüşlerin cinsiyete göre değerlendirilmesinde gruplar arasında fark olup olmadığını gösteren Sig. (2-tailed) değerine bakılmıştır. Yapılan analizde anlamlılık değeri 0,871>0,05 olduğundan karşılaştırılan gruplar arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Bu tablodan öğretmen adaylarının eğitim alan dersi öğretim elemanlarının liderlik düzeylerine ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre değişmediği görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Eğitim fakültelerinde görev yapan öğretim elemanları farklı branşlarda, çeşitli okul tiplerinde görev yapacak öğretmenlerin, eğitim programını yorumlaması, amaca uygun şekilde işlemesi ve öğretmen adaylarına model olma konusunda merkezi bir rol oynar. Öğretim elemanlarının karakter özellikleri, yaşam tarzları, toplumsal yapıya ilişkin algıları, ekonomik ve siyasal konulara ilişkin yaklaşımları öğretmen adaylarına fikir verip örnek olacaktır. Daha iyi kuşakların yetişmesi ve öğretmenlerin kişisel, mesleki gelişimlerini sürüdürmeleri için onları yetiştirecek öğretim elemanlarının profili hakkında bilgi sahibi olmak önemlidir denilebilir (Karakütük vd., 2008,). Zira

eğitim hedefleri, eğitim programları, derslerin içeriği vb. ne kadar iyi hazırlanırsa hazırlansın; bu alınan kararların, programların uygulayıcısı olan öğretmenler iyi yetiştirilmezse, yapılan çalışmalar ve çabalar amacına ulaşamayacaktır (Kumral, 2009). Etkili öğretmenlerin yetiştirilebilmesi için, onları yetiştiren öğretim elemanlarının öncelikle birçok olumlu niteliğe sahip olması gerekmektedir. Çünkü, öğretmen özelliklerinin büyük ölçüde kendisini yetiştiren öğretim elemanlarının özelliklerine bağlı olduğu düşünülmektedir (Cuickshank, 1995).

Öğrencilerin eğitim alan dersi öğretim elemanlarının liderlik düzeylerine ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde, insanlara değer verir ve saygı duyar ($\bar{x}$ = 4.14), işini iyi yapan insanları takdir eder ($\bar{x}$ = 4.06), farklı bir bakış açısına sahip fikirleri dinleme konusunda isteklidir ($\bar{x}$ = 4.04), zihnimizde gelecekte ulaşmak istediğimiz noktanın heyecan verici bir resmini şekillendirir ($\bar{x}$ = 4.01) maddelerinin en yüksek ortalamaya sahip olduğu; İşlerimizi geliştirmenin yeni yollarını bulmak için okul dışında arayış içindedir ($\bar{x}$ = 3.23) ve insanları, başarıları ve katkıları için ödüllendirir ($\bar{x}$ = 3.36) ifadelerini taşıyan maddelerin en düşük ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının eğitim alan dersi öğretim elemanlarının liderlik düzeylerine ilişkin görüşlerinin anabilim dallarına ve cinsiyete göre farklılık göstermediği bulunmuştur.

Öğretmen adaylarının 28 maddede eğitim alan dersi öğretim elemanlarının liderlik düzeylerine ilişkin çoğu zaman düzeyinde görüş bildirmesi öğretim elamanlarının davranışlarını olumlu buldukları şeklinde değerlendirilebilir. Ancak bu bulgu Kumralın (2009) yaptığı "Öğretmen adaylarının öğretim elemanlarının davranışlarına yönelik algıları" adlı çalışmanın verileri ile farklılıklar göstermektedir. Kumral (2009) eğitim fakültesinde görev yapan öğretim elemanlarının davranışlarına yönelik olarak öğrenci algılarına ilişkin mecazlar yoluyla topladığı verilerde öğretim elemanlarına yönelik olumsuz benzetmelerin yoğunluk olarak olumlu benzetmelerden daha fazla olduğunu bulmuştur. Bu açıdan bakıldığında iki çalışmanın bulguları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir.

Polat ve Tülübaş (2013) öğretim elemanlarının ruhsal liderliği ile ilgili yaptıkları araştırmada öğrencilerin görüşlerine göre öğretim elemanlarının, ruhsal liderliğin alt boyutlarından vizyon boyutuna ilişkin davranışları orta düzeyde gösterdikleri bulgusuna ulaşmıştır. Bu araştırmada liderliğin vizyon boyutunu içeren "ulaşmayı istediğimiz vizyonumuzu şekillendirir", "zihnimizde gelecekte ulaşmak istediğimiz noktanın heyecan verici bir resmini şekillendirir", "bizlerle gelecekle ilgili hayal ettiklerini paylaşır" ifadelerinin tamamına öğretmen adaylarının "çoğu zaman" değerlendirmesini yapması bu araştırmada eğitim alan dersi öğretim elemanlarının liderliğinin diğer araştırmadan farklı değerlendirildiğini göstermektedir.

Şen ve Erişen (2002) yaptıkları "öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretim elemanlarının etkili öğretmenlik özellikleri" adlı araştırmaları sonucunda bu araştırmaya benzer şekilde öğretim elemanlarının liderliğe ilişkin veri olabilecek etkili

öğretmen davranışlarının büyük çoğunluğunu "genellikle" gösterdiklerini ya da bu davranışlarda "oldukça yeterli" olduklarını ifade ettiklerini bulmuştur.

UNESCO'nun, 1997 yılında yayınladığı "Yükseköğretim Akademik Personelinin Durumuna İlişkin Tavsiye" metninde "öğretim elemanlarının, insanın gelişmesi ve toplumun ilerlemesine yönelik görevleri dolayısıyla alanlarında günceli takip etmesi, yayın yapması, kendi disiplinlerinde öğretici olarak pedagojik yeteneklerini geliştirmesi, akademik güvenilirliklerinin düzeyini yükseltme" gibi konularda gelişmesi gerektiğine değinilmiştir. Ayrıca metinde öz-yönetim, mesleki işbirliği ve uygun akademik liderlik konuları yükseköğretim kurumlarının anlamlı özerkliğinin temel bileşenleri olarak ifade edilmiştir (UNESCO, 1997).

Türkiye'de öğretmen eğitimini yeniden yapılandırmak için bir model önerisinde bulunan TÜSİAD raporunda, öğretmen eğitimi programlarında görev alacak öğretim görevlilerinin öğretmen eğitimi vizyonuna, başarılı öğretmenlik deneyimine, eğitim fakültesinin kavramsal çerçevesine inanan, öğretim yapacağı alanda doktorasını yapmış olan, yaparak yaşayarak öğretim ilkesini benimsemiş olan, takım çalışması yapabilen, araştırma ve yayın konusunda başarılı, kendini geliştirme kararlılığına sahip kişiler olması gerektiği belirtilmektedir (Özcan, 2013).

Öğretim elemanı niteliğinin öğretmen adayları tutum ve davranışları üzerinde oldukça etkili olduğu düşünülmektedir. Liderlik özellikleri taşıyan bir öğretmen grubu yetiştirilmek isteniyorsa, öncelikle öğretmen yetiştiren örgütler olan eğitim fakültelerindeki öğretim elemanlarının ve tüm akademik işgörenlerin öğretmen yetiştirme konusunda gerekli niteliklere ve liderlik yeteneklerine sahip olması gerekmektedir. Jean Jacques Rousseau (2003, s.66) insan yetiştiren kişiler olan eğitimciler hakkında "Bir insanı 'adam'etmeyi ele almadan önce, bu işi üzerine almış olanın adam olması şarttır." İfadesini kullanmıştır. Bu açıdan bakıldığında insan yetiştirecek olanları yetiştiren eğitim fakülteleri akademik kadrosunun niteliği önem taşımaktadır denilebilir.

Araştırmanın sonunda, öncelikle Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurumu işbirliği ile başta eğitim fakültelerindeki öğretim elemanları olmak üzere, tüm akademik işgörenlerin niteliklerini ve liderlik yeteneklerini geliştirmeye katkı sağlayacak etkinlikler, eğitimler düzenlenmesi önerilebilir. Ayrıca liderlik kavramı akademik anlamda kurumsal özerkliğin bileşeni olarak ifade edilmiş olsa da öğretim elemanlarının liderlik düzeylerine ilişkin araştırmaların literatürde sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Bu nedenle farklı gruplar ya da kendi değerlendirmeleri ile öğretim elemanlarının liderlik niteliklerinin ölçülmesine yönelik daha fazla akademik çalışmanın yapılması önerilebilir.

Kaynakça

Baki, A. ve Gökçek, T. (2007). Matematik öğretmeni adaylarının benimsedikleri öğretmen modeline ilişkin bazı ipuçları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 32,* 22-31.

Clark, R., Walker, M., & Keith, S. (2002). Experimentally assessing the student impacts of out-of-class communication: Office visits and the student experience. *Journal of College Student Development, 43(6),* 824- 837.

Cruickshank, D., Bainer. D., & Metcalf, K. (1995) *The act of teaching*. Mcgraw-Hill: Inc.

Çapri, B. ve Çelikkaleli, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlilik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelere göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 9*(15),* 33–53.

Delaney, A.M. (2008). Why faculty-student interaction matters in the first year experience. *Tertiary Education and Management, 14*(3), 227-241.

Emanuel, R., & Adams, J.N. (2006). Assessing college student perceptions of instructor customer service via the quality of instructor service to students (QISS) questionnaire. *Assessment & Evaluation in Higher Education, 31(5),* 535- 549.

Güven, S., Bulut, P., Calp, Ş., Süntar, N.E. ve Şahin, D. (2008). Sınıf öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin karakter eğitimi konusundaki yetkinlik inançları. *VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu.* On Sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Işığıçok, E. (2008). Performans ölçümü, yönetimi ve istatistiksel analizi. *Ekonometri ve İstatistik, 7*, 1–23.

Rousseau, J.J. (2003). *Emile bir çocuk büyüyor.* İstanbul: Selis Kitaplar.

Karakütük, K., Tunç, B., Özdem, G. ve Bülbül, T. (2008). *Eğitim fakültelerinin öğretim elemanı profili***.** Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.

Karasar, N. (2004). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Katzenmeyer, M., & Moller, G. (2013). *Uyuyan devi uyandırmak öğretmen liderler yetiştirmek.* (Çev. Editörü: Servet Özdemir), Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kılıç, M., Kaya, A., Yıldırım, N. ve Genç, G. (2004). Eğitimci gözüyle öğretmen ve öğrenci. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı.* İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.

Kumral O. (2009). Öğretmen adaylarının öğretim elemanlarının davranışlarına yönelik algıları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi***,** *1(25),* 92-102.

Özcan, M. (2013). *Okulda üniversite: Türkiye'de öğretmen eğitimini yeniden yapılandırmak için bir model önerisi.* İstanbul: TÜSİAD Yayınları 543.

Pascarella, E.T., & Terenzini, P.T. (2005). *How college affects students: Findings and insights from twenty years of research.* San Francisco: Jossey- Bass Publishers.

Penny, A.R. (2003). Changing the agenda for research into students' views about university teaching: Four shortcomings of SRT research. *Teaching in Higher Education, 8(3),* 399-411.

Polat, S. ve Tülübaş T. (2013). Üniversite hazırlık sınıfı öğrencilerine göre öğretim elemanlarının ruhsal liderlik davranışlarını gösterme düzeyleri. *Eğitim ve Bilim, 38(170),* 32-47.

Şen, H.Ş. ve Erişen, Y. (2002). Öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretim elemanlarının etkili öğretmenlik özellikleri. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(1),* 99-116.

Troen, V., & Boles, K. (1994). Two teachers examine the power of teacher leadership. In D.R. Walling (Ed.), *Teachers as leaders: Perspectives on the professional development of teachers* (pp. 275-286). Bloomington, IN: Phi Delta Kappa.

UNESCO (1997). *Yüksek Öğretim Akademik Personelinin Durumuna İlişkin Tavsiye.* Erişim:14.03.2015,http://80.251.40.59/politics.ankara.edu.tr/altipar/Yayinlar/Yuksek%20Ogretim%20Tavsiye.pdf.

Yavuz M. (2010). Adaptation of the leadership practices ınventory (LPI) to Turkish. *Education and Science, 35(158),* 143-157.

Yıldırım, A., Ünal, A. ve Çelik, M. (2011). Öğretmen kavramına ilişkin öğretmen, yönetici ve müfettiş algılarının analizi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 8(2),* 92-108.

Extended Abstract

Faculties, in which candidate teachers are trained, and lecturers who are the teachers of teacher candidates are of great importance in terms of teachers' having leadership role. Because one lecturer's mission is to train teacher candidates, they should have leadership skills and they should set an example in order to support the development of teacher candidates. In teacher training faculties especially lecturers of education branch should be effective in producing and providing information to teacher candidates by giving direction suitable to the subject and students' level. They should be effective in facilitating learning, creating a democratic and regular environment, developing effective communication skills, refreshing their minds, functions of school and understanding the responsibilities of their job. In this study, leadership level of lecturers who have the mission of developing teachers' skills are evaluated in terms of their gender and branch. Lecturers make measurement in order to strengthen their performance in terms of education by using the right items and strategies provide useful information although it isn't adequate in evaluating quality of education. We can't use something that we can't measure.

To understand what the students expect in the process of education is important for their development and it is also important for evaluating the process. In accordance with the views of teacher candidates, who are the receivers of education services, it is thought that it is important for lecturers to give information about leadership level, which has a very important place to strengthen their performance to give support. Moreover, it can be said that, it is important for lecturers, who are the educators of teachers giving lessons in teacher training faculties, to be aware of themselves and to create an understanding related to the way how the teacher candidates are measured.

The current research is a descriptive study in the scanning model. The union of the search is formed by the teacher candidates who study in the Karadeniz Technical University in Fatih Education Faculty in the department of Secondary School Mathematics Teaching. The sample of the research is created by 145 volunteer teacher candidates (including 89 girls and 56 boys), who are the 3rd and 4th graders and study in the departments of maths, physics and chemistry. In this study, 'Measurement of

Leadership Application' is used as the way of collecting data. Measurement is in the type of quintet Likert. The data were firstly subjected to statistical operations by entering a computer packet programme. The result is done by observing normal curve. In the analysis of the data, arithmetic average standard deviation, ANOVA, independent t-test were used. When there were two variables, the difference between arithmetic average was tested by variance analysis. Intervals in which levels take place, was achieved by dividing the number at least value 1 and at most value 5.

In this research, the views of teacher candidates about the variety of gender and branch and whether it diversifies or not, are examined. The views of candidate teachers are observed under two headings but most of the teacher candidates have views as 'most of the time' about the leadership level of lecturers. In guidance with this data, it is possible to say that the level of leadership in lecturers is enough. The branch of teacher candidates is evaluated with ANOVA test in accordance with their views on lecturers' leadership level and gender. It is seen that leadership level of teacher candidates who are lectured by the lecturers haven't changed in accordance with lecturers' leadership level and their branches and genders.

The lecturers of teacher-training faculties have very important role in training teachers who will work in the same area. The personalities, lifestyles, social, economic and political views of lecturers play an important role on teacher candidates. If the profile of a lecture is approached in this way, it can be said that it is important to educate new generations with more qualified teachers. In order to educate more qualified teachers, lecturers who educate them should have many positive aspects. Because it is thought that the qualifications of teachers are mostly related to the lecturers who educate them.

But according to the search done by Kumral, it can be said that the study 'The effects of lecturers on the behaviours of teachers' shows difference. Kumral has found that the lecturers working at teacher- training faculties have more negative effects on the behaviours of teacher candidates than positive ones when it is viewed from that way, it can be said that there are differences between the two findings. In the text that published by UNESCO in the year 1997 'Suggestion related to the state of academicians, lecturers should follow the duties therefore they should develop their pedagogical talents, they should raise their academic reliability. As a result, it is known that the character of the lecturers is quite effective on the teacher candidates. If anyone wants a group of teachers to have the leadership character, the foundations such as education faculties, where teachers are educated, should set up activities contributing to development of academicians' academic skills and lecturers should do more academic studies in order to measure the academic skills of the lectures.